

פגישה במדבר עם יכין ועם בועז

ביקור קיץ בתל ערד

בספר מלכים א' ובדברי הימים ב' מסופר על שני עמודי נחושת בפתח ההיכל, "אחד מימין ואחד מהשמאל ויקרא שם הימיני יכין ושם השמאלי בועז". עמודי תל ערד חצובים באבן, ואין הם גדולים ומעוצבים כמו מקביליהם בירושלים, אבל השאלה "מקדש שני?" עומדת בתקפותה.

חפירות רבות שנים, במצודה וביישוב הכנעני הסמוך אליה, חשפו את מערכת הולכת המים אל התל, ואת המנהרה החצובה בבטן האדמה, שטרם נחשפה במלואה. עם ממצאים אלה ואחרים איני יכול שלא להסיר את הכובע מול חריצותם וכישרונם של קדמונינו, שכדי להגן על ממלכת יהודה בימי בית ראשון עשו כל זאת. אגב, אין כאן תשובות לשאלות שנשאלו למעלה אלא רק דרך לגרות את הסקרנות ואת הרצון לחשוף את סודות האתמול.

ואפילו בתי מרחץ. גם הם, הבקיאים כל כך בתרבות החומרית וברקע ההיסטורי, עמדו נדהמים מול ממצא נדיר וגם מוזר ואפילו מפתיע - מקדש. לו היה זה מקדש אלילי, שיש רבים כמותו, זה היה שגרת. אבל מקדש, אמנם זעיר, אך דומה למקדש ה' בירושלים - זו הפתעה גדולה. הם קימטו מצח, דגרו על ספרים, חיפשו עדויות מסייעות. ידוע לכול, שאין לבני ישראל אלא מקדש אחד בירושלים. אחד, יחיד ובלבד. כיוון התפילה בו, בניגוד לרוב המקדשים בעולם, הוא כלפי מערב. הכניסה ממזרח, כמו בירושלים. בחצר המקדש נמצא מזבח אבנים בלתי מסותתות, כמו שמצווה התורה. לפני הדביר או ההיכל, במושגים של מקדש שלמה, נמצאו שני עמודים שכובים על צדם, שניתנו להם שמות: יכין ובועז. שכובים על צדם, כלומר לא נהרסו, לא חרבו אלא הונחו. הייתכן?

כשאומרים: "דבר אל העצים ואל האבנים", מתכוונים לכך שאין מי שמקשיב להן. אבל מה דעתכם על כך שהאבנים מדברות אלינו? כן, כך ממש. אבל כדי להבין מה שהן אומרות צריך להכיר את השפה שלהן, שהיא שונה משלנו.

כאשר ביקרתי בתל ערד, ומאחר שלמדתי את השפה הבסיסית של האבנים, שמעתי סיפור מרתק על עיר בצורה שהתקיימה במדבר במשך מאות שנים, שהתגברה על המחסור הכרוני במים; שעמדה בפני אויבים, עד שנפלה לבסוף, נותרה בהריסותיה וסיפקה פרנסה וגם השביעה את סקרנותם של חוקרי האתמול.

ממרחק רואים את צלילת המצודה, שטוחה-פרוסה על ראש גבעה נישאת, ושני מגדלים שומרים על שעה. בעיני אלה שהארכאולוגיה בעבורם אינה אלא מצבורי אבנים, אין המצודה מציעה דבר. שונה המצב כאשר שואלים שאלות הגיוניות, כמו מובנות מאליהן. הלא מסביב יש גבעות רבות. למה דווקא כאן נבנתה המצודה? כיוון שמצודה מזמינה מצור מצד תוקפיה, ממה יחיו מגניה? מה ישתו? כידוע, מים זורמים במעמקים; הם מכונים מי תהום, גם אם התהום אינה תהומית ממש. איך יגיעו אל המצודה? היות שבוני המצודה יודעים זאת כמונו, כיצד הובילו מים פנימה? מה הייתה הטכנולוגיה? האבנים הדוממות והסקרנות של השואלים הופכות את הביקור למשימה כמו-בלשית.

הארכאולוגים שחפרו כאן לאורך עשרות עונות חפירה ומבינים את שפת האבנים, שיחזרו רחובות, בתים, שערים ומחסנים

